

Ισημερινός: Ένας Λενίν κι ένας τραπεζίτης αντιμέτωποι στην πιο κρίσιμη εκλογική μάχη των τελευταίων δέκα ετών

Του Λεωνίδα Οικονομάκη*

Ο Ισημερινός (Ecuador), είναι μια χώρα για την οποία δε γνωρίζουμε πολλά στην Ελλάδα, παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια αναφέρεται συχνά ως παράδειγμα, κυρίως λόγω της κόντρας του -απερχόμενου πλέον- Ραφαέλ Κορέα με το ΔΝΤ κατά τα πρώτα χρόνια της Προεδρίας του (εξελέγη για πρώτη φορά το 2006) η οποία και οδήγησε στην αποπληρωμή περίπου του 40% του χρέους της χώρας και στη διαγραφή του υπολοίπου ως απεχθούς. Ο Κορέα, ήταν ένας σχετικά άγνωστος στον Ισημερινό καθηγητής οικονομικών του πανάκριβου και ελιτίστικου Πανεπιστημίου Σαν Φρανσίσκο του Κίτο, μέχρι που διετέλεσε για σύντομο χρονικό διάστημα Υπουργός Οικονομικών σε μεταβατική Κυβέρνηση λίγο πριν τις εκλογές του 2006. Η κριτική του στάση απέναντι στη Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου με τις Η.Π.Α. και η αντιπρόταση για στενότερες σχέσεις με άλλες χώρες της περιοχής, τον οδήγησε τελικά να παραιτηθεί από τη μεταβατική Κυβέρνηση, βλέποντας όμως τη δημοτικότητά του να εκτοξεύεται. Λίγους μήνες αργότερα θα ορκιζόταν Πρόεδρος της χώρας.

Το κατά τα άλλα προσωποπαγές κόμμα του Κορέα, η Αλιάνσα Παίς (Συμμαχία Χώρα), κατάφερε να κερδίσει τις εκλογές του 2006 λίγους μήνες μετά την ίδρυσή του, κυρίως λόγω της πολιτικής και οικονομικής κρίσης χρέους στην οποία είχε εισέλθει η χώρα και τελικά οδήγησε στην πλήρη αποδιοργάνωση του πολιτικού συστήματος, με παραδοσιακά κόμματα να εξαφανίζονται από το χάρτη ή να αποδυναμώνονται σημαντικά και νέα να αναδύονται σε αυτόν. Φυσικά για να συμβεί αυτή η απονομιμοποίηση του πολιτικού συστήματος της χώρας, αλλά και του νεοφιλελευθερισμού ως οικονομικού μοντέλου, χρειάστηκε μια δεκαετία κοινωνικών κινητοποιήσεων στις οποίες πρωταγωνίστησαν κοινωνικά κινήματα, ιθαγενικά και μη, με αιτήματα ενάντια στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές των προηγούμενων κυβερνήσεων, τις ιδιωτικοποιήσεις, αλλά και τη «δολαροποίηση» του εθνικού νομίσματος, του Σούκρε, το οποίο το 2000 αντικαταστάθηκε από το δολάριο κάνοντας τον Ισημερινό τη μόνη χώρα μαζί με τη Λιβερία και τον Παναμά που είχε αυτήν την «τιμή». Το γεγονός οδήγησε σε πολύ σημαντική υποτίμηση των καταθέσεων των πολιτών (σε πολλές περιπτώσεις έχασαν περίπου τα 4/5 της αξίας τους), τα οποία είχαν ήδη πληγεί από το «πάγωμα» των καταθέσεων τους που προηγήθηκε, για να σωθούν οι τράπεζες της χώρας (σας θυμίζει κάτι;) μεταξύ των οποίων και αυτή του σημερινού υποψηφίου Προέδρου Γκιγιέρμο Λάσο.

Κοινωνική πολιτική, αλλά και καταστολή

Η Κυβέρνηση του Κορέα, μαζί με αυτές άλλων Λατινοαμερικανικών χωρών στις οποίες η Αριστερά ήρθε στην Κυβέρνηση τα τελευταία δέκα-δεκαπέντε χρόνια, θεωρείται κλασική περίπτωση αυτού που στη σχετική βιβλιογραφία αποκαλείται «ρόζ παλίρροια»: η επιστροφή της Αριστεράς στην Κυβέρνηση σαν την πλημμυρίδα μετά τη νεοφιλελεύθερη άμπωτη των δεκαετιών του '80 και του '90, μόνο που αυτή η επιστροφή δεν είναι πια τόσο ριζοσπαστική, γ'αυτό και το χρώμα της παλίρροιας είναι ροζ -και όχι πια κόκκινο. Αντίστοιχα φαινόμενα συνέβησαν σχεδόν σε όλη την Ήπειρο, με τη Βενεζουέλα του Τσάβες, τη Βολιβία του Έβο

Μοράλες, την Αργεντινή του ζεύγους Κίρσνερ, και το Εκουαδόρ του Κορέα να αποτελούν τις χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις.

Η Κυβέρνηση του Κορέα, λοιπόν, με έσοδα από το πετρέλαιο το οποίο παράγει η χώρα και αγοράζει η Κίνα (υπολογίζεται ότι το 45% του προϋπολογισμού της χώρας προέρχεται από το πετρέλαιο) επιδόθηκε σε προοδευτικές μεταρρυθμίσεις, μεταξύ των οποίων και ένα νέο Σύνταγμα που θεωρητικά τουλάχιστον προωθεί το *sumak kawsay*, το ευ ζήν δηλαδή, σαν τις παρακάτω: δεν ανανέωσε την στρατιωτική και ναυτική βάση που οι Η.Π.Α διατηρούσαν στην περιοχή Μάντα, επανέφερε τον έλεγχο πετρελαιοπηγών, ορυχείων, μεταφορών, και επικοινωνιών στο κράτος (είχαν ιδιωτικοποιηθεί από προηγούμενες κυβερνήσεις), ενώ επιδόθηκε και σε μια επιθετική κοινωνική πολιτική με αυξημένες δαπάνες για την παιδεία, την υγεία, και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Ο κατώτατος μισθός επίσης διπλασιάστηκε, ενώ η Κυβέρνηση απαγόρευσε επίσης τους γενετικά τροποποιημένους σπόρους, την ιδιωτικοποίηση του νερού, και -θεωρητικά τουλάχιστον- υπερασπίζεται την ιθαγενική κουλτούρα και την αυτονομία των ιθαγενικών κοινοτήτων. Για τα παραπάνω, ο Κορέα απολαμβάνει μεγάλης δημοφιλίας, παρά την επιθετική, εγωπαθή, και πολλές φορές αυταρχική δημόσια παρουσία του.

Δεν είναι όμως όλα όσο ρόδινα (ή ροζ αν προτιμάτε) φαίνονται. Η μεγαλύτερη αμφισβήτηση απέναντι στην Κυβέρνηση Κορέα (ο οποίος εν τω μεταξύ, και χάρη στο νέο Σύνταγμα που ουσιαστικά «μηδένισε» τις θητείες του, κατάφερε να επανεκλεγεί άλλες δυο φορές) ήρθε από το Ιθαγενικό Κίνημα όσο παράδοξο κι αν ακούγεται αυτό με αποκορύφωμα την υπόθεση Γιασουνί. Το Γιασουνί είναι ένα φυσικό πάρκο στην Ισημερινή Αμαζονία, απίστευτης οικολογικής σημασίας, προστατευόμενο από την Ουνέσκο, στο οποίο ζουν ιθαγενικές κοινότητες (μεταξύ των οποίων και οι Σουάρ, όσοι έχετε διαβάσει το " Ένας γέρος που διάβαζε ιστορίες αγάπης" του Λουίς Σεπούλβεδα θα τους θυμάστε). Το Γιασουνί όμως έχει την ατυχία να κρύβει στις «φλέβες του» πετρέλαιο, πολύ πετρέλαιο. Υπολογίζεται ότι η ποσότητα πετρελαίου στο Γιασουνί αυτή τη στιγμή κυμαίνεται στο 20% των συνολικών κοιτασμάτων της χώρας. Ενώ λοιπόν ο Κορέα αρχικά είχε δηλώσει την πρόθεσή του να μην επιτρέψει εξορύξεις στο Γιασουνί (είχε μάλιστα ξεκινήσει και μια σχετική διεθνή κινητοποίηση που στόχευε μέσω δωρεών να συγκεντρώσει το 50% των κερδών που θα είχε πιθανή εκμετάλλευση του κοιτάσματος), όμως λόγω πιέσεων από την Κίνα -βασικό αγοραστή αλλά και δανειστή- του Ισημερινού, αργότερα έκανε ολοκληρωτική στροφή-κωλοτούμπα και δήλωσε ότι η κινητοποίηση σταματάει, δεν απέφερε τα αναμενόμενα χρήματα, και η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων θα πρέπει να προχωρήσει. Σύμφωνα με έγγραφα της Κυβέρνησης του Ισημερινού που δημοσίευσε πριν μερικά χρόνια η Γκάρντιαν, σε αυτή τη στροφή της Κυβέρνησης ίσως συνέβαλαν και οι μυστικές διαπραγματεύσεις που πραγματοποιούσε με την Κινεζική Κυβέρνηση. Στο έγγραφο που διέρευσε αναφέρεται ότι η Κυβέρνηση του Ισημερινού υπόσχονταν να διευκολύνει δυο εταιρίες Κινεζικών συμφερόντων να εξορύξουν πετρέλαιο από το Γιασουνί. Λίγο καιρό αργότερα, ω του θαύματος, το Γιασουνί άνοιξε ξανά προς εκμετάλλευση -παρολαυτά η Κυβέρνηση αρνείται τις μυστικές διαπραγματεύσεις. Επιπλέον, παρά των λόγων περι ευ ζην και προστασίας της φύσης αλλά και της αυτονομίας των ιθαγενικών κοινοτήτων, ο Κορέα αποφεύγει τη διενέργεια δημοψηφίσματος για το θέμα, και δεν επιθυμεί να συμβουλευτεί τη γνώμη των ιθαγενικών κοινοτήτων της περιοχής, γιατί -σύμφωνα με την Κυβέρνηση- σε ζητήματα οικονομικής ανάπτυξης κεντρικά πρέπει να αποφασίζει η Κυβέρνηση και κανείς άλλος. Συγχρόνως κατηγορεί το ιθαγενικό κίνημα ότι λίγο-πολύ είναι «εξαγορασμένο» από τη Δεξιά και από Αμερικανικές ΜΚΟ, για να βλάψει την Κυβέρνηση. Είναι το ίδιο ζήτημα που αντιμετωπίζει και ο Έβο στη Βολιβία, και ο Ορτέγα στη Νικαράγουα, το ζήτημα της «συσσώρευσης μέσω απαλλοτρίωσης» που θα 'λεγε κι ο

Χάρβεϋ, μόνο που σε αυτές τις περιπτώσεις δεν έχουμε την ιδιωτική πρωτοβουλία μόνο πίσω από τις αντίστοιχες διαδικασίες, αλλά και την εκάστοτε (ροζ) Κυβέρνηση.

Συγχρόνως, υπάρχουν και θέματα που έχουν να κάνουν με την ελευθερία του τύπου. Σύμφωνα με το νέο Νόμο περί Επικοινωνίας, έμπνευση του Προέδρου της χώρας, δημόσια πρόσωπα και πολιτικοί μπορούν να κινηθούν δικαστικά εναντίον μέσων μαζικής ενημέρωσης σε περίπτωση που αυτά που γράφουν θεωρούνται δυσφημιστικά, με αποτέλεσμα τον περιορισμό (ή και τον αυτό-περιορισμό) της ελεύθερης έκφρασης στον Τύπο της χώρας. Σύμφωνα με τους Δημοσιογράφους Χωρίς Σύνορα, ο Ισημερινός είναι από τις Λατινοαμερικανικές χώρες με τη λιγότερη ελευθερία του τύπου αυτή τη στιγμή. Συγχρόνως, ο Κορέα τα 'χει καλά και με την εκκλησία, πιστός καθολικός ο ίδιος, και είναι εναντίον των αμβλώσεων οι οποίες και απαγορεύονται στον Ισημερινό με εξαίρεση τις περιπτώσεις βιασμών, αλλά και κινδύνου της ζωής της εγκυμονούσας.

Με λίγα λόγια, τα κινήματα κατηγορούν τον Κορέα για τη δημιουργία ενός προσωποπαγούς, απολύτως ιεραρχικού οργανισμού και επίσης αυταρχικού, ο οποίος ναι μεν δεν ακολουθεί πλέον εξόφθαλμα νεοφιλελεύθερες πολιτικές (αφού είναι περισσότερο υπέρ της μεικτής οικονομίας και κάνει μια αναδιανομή των κερδών δικαιότερη ξοδεύοντας τα σε κοινωνικές υπηρεσίες) αλλά από την άλλη δε έχει δείξει καμία διάθεση να έρθει σε σύγκρουση με το καπιταλιστικό, εξορυκτικό, μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο παρά την περι του αντιθέτου ρητορική, συνεχίζει τις ίδιες εξορυκτικές πρακτικές, αρνείται ιθαγενικά δικαιώματα δήθεν εγγυημένα, και περιορίζει σημαντικά την ελευθερία του τύπου. Συγχρόνως, η ευρύτερη Αριστερά στον Ισημερινό αναγνωρίζει ότι η Κυβέρνηση Κορέα ήταν σίγουρα «καλύτερη» από τις προηγούμενες νεοφιλελεύθερες Κυβερνήσεις, και βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση γιατί γνωρίζει ότι παρά τα πολλά αρνητικά της, αν φύγει η Αλιάνσα Παίς από την εξουσία, μάλλον θα επιστρέψει η νεοφιλελεύθερη δεξιά.

Οι εκλογές: Ο Λενίν κι ο Τραπεζίτης

Ο Ραφαέλ Κορέα αποφάσισε να μην είναι υποψήφιος για επανεκλογή, παρά τις περί του αντιθέτου προτάσεις που υπήρξαν -και αναγκαστικά περιελάμβαναν και συνταγματική αναθεώρηση για να επιτραπεί και Τρίτη συνεχόμενη θητεία. Το κόμμα του (ο ίδιος λένε οι κακές γλώσσες) επέλεξε για υποψήφιο τον Λενίν Μορένο, απόφοιτο Δημόσιας Διοίκησης, ο οποίος είναι καθηλωμένος σε καροτσάκι από το 2008 και μετά, έπειτα από μια επίθεση που δέχτηκε από υποψήφιους ληστές και ένα πυροβολισμό στη σπονδυλική στήλη. Υπήρξε αντιπρόεδρος της χώρας δις, και γενικά είναι αγαπητός και με δράση σε ότι έχει να κάνει με τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρία. Στον Ισημερινό βέβαια θεωρούν ότι ο πραγματικός υποψήφιος Πρόεδρος είναι ο υποψήφιος αντιπρόεδρος του Μορένο, ο Χόρχε Γκλας, επίσης πρώην αντιπρόεδρος της χώρας, όχι όμως τόσο αγαπητός όσο ο Μορένο. Ο Γκλας έχει κατηγορηθεί για εμπλοκή σε σκάνδαλα διαπλοκής με πρωταγωνιστές Κινεζικές εταιρίες, και παρόλο που θεωρείται ο άνθρωπος που κινεί τα νήματα στο κόμμα, δεν είναι τόσο δημοφιλής στο λαό πράγμα που απέτρεψε την πιθανότητα υποψηφιότητάς του ως Προέδρου. Ο βασικός αντίπαλος της Αλιάνσα Παίς, είναι ο Γκιγιέρμο Λάσο, τραπεζίτης από το Γουαγιακίλ (την πόλη-βάση της «καλής κοινωνίας» του Ισημερινού), νεοφιλελεύθερος και επίσης πιστός καθολικός όπως και ο Κορέα, αλλά και μέλος των Όπους Ντέι.

Οι εκλογές που διεξήχθησαν στις 19 Φλεβάρη 2017, είναι οι πρώτες εκλογές από το 2005

και μετά που πηγαίνουν σε δεύτερο γύρο. Με βάση τον εκλογικό νόμο του Ισημερινού, για να κερδίσει κάποιος υποψήφιος από τον πρώτο γύρο κιάλας, θα πρέπει α) να λάβει πάνω από το 40% των ψήφων, και β) να έχει μια διαφορά μεγαλύτερη του 10% από τον αμέσως επόμενο υποψήφιο. Ο Λενίν Μορένο κατάφερε το δεύτερο (39.36% έναντι 28.09% του Λάσο) αλλά δεν κατάφερε το πρώτο. Οπότε στις 2 Απρίλη, οι κάτοικοι του Ισημερινού θα ξαναπάνε στις κάλπες, στην πιο κρίσιμη εκλογική αναμέτρηση των τελευταίων δέκα ετών, στην οποία ένας Λενίν (ο Μορένο) αντιμετωπίζει ένα τραπεζίτη (τον Λάσο) γύρω από τον οποίο θα συνασπιστεί όλη η Δεξιά της χώρας με σκοπό να ανατρέψουν την -μισητή σε αυτούς- Επανάσταση των Πολιτών (revolución ciudadana) της οποίας ηγήθηκε ο Ραφαέλ Κορέα και την οποία φιλοδοξεί να συνεχίσει ο Λενίν Μορένο.

Η εκλογική αναμέτρηση είναι εξαιρετικά σημαντική όχι μόνο για τον Ισημερινό αλλά για τη Λατινική Αμερική γενικότερα, γιατί μπορεί να σηματοδοτήσει σε περίπτωση ήττας του Μορένο την επιστροφή της Δεξιάς στην εξουσία και στον Ισημερινό, μετά την Αργεντινή, και μαζί με αυτήν, την επιστροφή της νεοφιλελεύθερης άμπωτης. Είναι επίσης πολύ ενδιαφέρον να δούμε τι θα κάνουν τα κινήματα. Θα στηρίξουν την Αλιάνσα Παίς παρόλο που δεν είναι ευχαριστημένα με την αυταρχικότητα με την οποία τα αντιμετώπισε ο Κορέα τα τελευταία χρόνια; Αν δεν το κάνουν, ο Λάσο και μαζί με αυτόν η νεοφιλελεύθερη Δεξιά караδοκεί, και είναι πολύ πιθανό να επιστρέψει στην εξουσία. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα που λένε! Αλλά όλα θα φανούν την Κυριακή 2 Απριλίου 2017. Θα κερδίσει ο Λενίν, ή ο Τραπεζίτης; Και τι στάση θα κρατήσουν τα κινήματα σε κάθε περίπτωση; Ενδιαφέρουσες εποχές που λέει και η παλιά Κινέζικη κατάρα...

* Ο Λεωνίδας Οικονομάκης είναι ράπερ των Social Waste, διδάκτωρ Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας (EUI), ερευνητής του Κέντρου Μελέτης των Κοινωνικών Κινήματων (COSMOS) της Scuola Normale Superiore di Pisa, και μέλος της συντακτικής ομάδας του ROAR Magazine. Έχει επίσης υπάρξει περήφανος μαθητής του Αυτόνομου Αντάρτικου Ζαπατίστικου Κέντρου Ισπανικών και Γλωσσών Μάγιας (Centro de Español y Lenguas Mayas Rebelde Autónomo Zapatista — CELMRAZ.)